

TeamNL

Uitwerking Richtlijnen Medisch Handelen in de Topsport

Rabobank

powered by

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Richtlijnen	5
Richtlijnen met toelichting	7
Werkingssfeer	14

Woord vooraf

Sinds 1995 bestaan er richtlijnen¹ die toezien op het sportmedisch handelen. Deze richtlijnen bieden kaders voor artsen², die betrokken zijn bij de medische begeleiding van (top)sporters. In specifieke topsportsituaties bieden deze richtlijnen niet in alle gevallen voldoende houvast. Topsportartsen blijken in de praktijk behoefte te hebben aan meer duiding en aan heldere, maar vooral compacte richtlijnen die aansluiten bij de topsportcontext. Bovendien dient een kwaliteitsslag te worden gemaakt. Het uitgangspunt blijft dat de richtlijnen ook te allen tijde eenvoudig moeten kunnen worden toegepast.

In de dynamische en snel veranderende topsportomgeving waar de druk op topprestaties groot is en waar financiële belangen, een verdere juridisering en (social) media-aandacht een steeds prominentere rol spelen, dient nadrukkelijk aandacht te bestaan voor de specifieke rol van de topsportarts. De relatie topsportarts-topsporter wordt gekwalificeerd als een geneeskundige behandelingsovereenkomst, waarbij de topsportarts gebonden is aan alle wettelijke en ethische regels die daardoor op hem³ van toepassing zijn. Daarnaast heeft de topsportarts een unieke rol in het topsportteam waarbinnen hij opereert en samenwerkt met (niet-)medische derden.

In deze Uitwerking Richtlijnen Medisch Handelen in de Topsport (hierna: de “Richtlijnen”) blijft het medisch beroepsgeheim het uitgangspunt en wordt de vertrouwensrelatie tussen topsportarts en topsporter gerespecteerd. Daartegenover staat dat de topsportcontext in bepaalde situaties van de topsportarts juist eist dat medische informatie en -gegevens binnen het begeleidingsteam worden gedeeld.

Uit de praktijk zijn gevallen bekend waar coaches medische informatie opeisten en ook situaties waar medische informatie met de media werd gedeeld, terwijl dat niet noodzakelijk of toegestaan was. Er zijn echter ook situaties bekend waar juist wél informatie gedeeld kon worden en dat niet gebeurde. Hier rijst de vraag hoe het zit met de borging van de belangen van de topsporter én de belangen van de topsportarts. Ook bij dopingzaken kan de schoen wringen. Handhaving van het medisch beroepsgeheim kan botsen met o.a. de dopingregelgeving van het Wereld Anti-Doping Agentschap (WADA).

Zowel de topsportartsen als de topsportomgeving blijken voor de specifieke topsportcontext (in sommige gevallen) duiding nodig te hebben om te weten met wie en in welke gevallen medische informatie gedeeld kan, mag en/of moet worden. Deze duiding is niet alleen ter bevestiging van het medisch beroepsgeheim voor de topsportarts, maar ook ter bescherming van de topsportarts én de topsporter in situaties waarbij een derde verzoekt inbreuk te maken op het medisch beroepsgeheim.

De positie van de topsportarts is al langer onderwerp van discussie binnen de medische staf van NOC*NSF. Om de positie van de topsportarts te borgen, ook in relatie tot het medisch beroepsgeheim, is onder leiding van chefsarts

-
- 1 Te weten: de VSG-Richtlijnen sportmedisch handelen 2015 en de KNMG Gedragsregels.
 - 2 De hier bedoelde artsen zullen hierna “topsportarts” worden genoemd. Dit zijn onder meer – maar niet uitsluitend – geregistreerde sportartsen, tevens lid van de Vereniging voor Sportgeneeskunde (VSG). De relevante patiëntenpopulatie betreft primair topsporters en wordt hierna “topsporter” genoemd.
 - 3 Daar waar in dit document de mannelijke schrijfwijze is gebruikt, wordt tevens de vrouwelijke vorm bedoeld.

dr. Cees-Rein van den Hoogenband begin 2017 de Werkgroep Richtlijnen⁴ geformeerd. Deze werkgroep heeft tijdens een aantal discussiebijeenkomsten over deze materie gesproken en tien Richtlijnen mét aanbevelingen en een toelichting in concept opgesteld.

De Richtlijnen zijn in de conceptfase ter consultatie voorgelegd aan de Masterclass Topsportartsen, de Atletencommissie van NOC*NSF, NL Sporter, de Dopingautoriteit en de Werkgroep Athlete Services van NOC*NSF. De richtlijnen zijn door mr J.D. Loorbach gewogen vanuit (medisch) ethisch perspectief.

De Richtlijnen zijn een initiatief van NOC*NSF. De Richtlijnen dienen topsportartsen die werken binnen de topsportcontext te ondersteunen, maar dienen ook te worden omarmd en te worden gewaarborgd door (vertegenwoordigers van) sportorganisaties. Dit betreft in ieder geval de organisaties: NOC*NSF, sportbonden, CTO's en professionele sportploegen. Topsport, topsportarts en topsporter zijn in dit stadium bewust niet verder gedefinieerd, omdat dit relatieve begrippen zijn.

Voor een goede borging van de Richtlijnen is het tevens wenselijk dat de Richtlijnen binnen de sportorganisaties over de hele linie integraal worden geïmplementeerd en geaccepteerd, zowel op bestuurlijk niveau, als bij het technisch kader, zoals (bonds)coaches⁵.

De Richtlijnen vormen een aanvulling op de VSG-Richtlijnen sportmedisch handelen 2015 (hierna: "VSG-Richtlijn") en de KNMG Gedragsregels. We vervolgen het overleg met de VSG of en hoe de Richtlijnen onderdeel kunnen gaan worden van de VSG Richtlijnen.

Namens de Werkgroep Richtlijnen,
dr. C.R. van den Hoogenband en mr. M.I. van Dijk

⁴ Voor de samenstelling van de Werkgroep Richtlijnen, zie blz. 15.

⁵ Dit kan bijvoorbeeld door in de overeenkomst tussen de sportorganisatie en de topsporter en in de overeenkomst tussen de sportorganisatie en de topsportarts te verwijzen naar de toepasselijkheid van de Richtlijnen op de topsportarts. Als dit (op korte termijn) niet mogelijk is via een overeenkomst, dienen sportorganisaties dit op andere wijze te waarborgen, bijvoorbeeld door een addendum toe te voegen waarin wordt verwezen naar de toepasselijkheid van de Richtlijnen. Daarnaast dienen sportorganisaties formats te gebruiken, zodat praktisch uitvoering kan worden gegeven aan de Richtlijnen (zoals een format voor het geven van toestemming door de topsporter voor het delen van medische gegevens, geheimhoudingsverklaring, etc.). Deze formats zijn zo opgesteld dat partijen samen kunnen invullen wie toegang heeft tot welke informatie.

1. De topsportarts laat de gezondheid van de aan zijn zorg toevertrouwde topsporter altijd prevaleren boven de belangen van derden en neemt volledig onafhankelijk zijn medische besluiten.
2. De topsportarts ontvangt voor zijn werkzaamheden uitsluitend een financiële beloning voor zover deze in evenredige verhouding staat tot de door hem geleverde inspanningen.
3. Voor de topsportarts is het een absolute voorwaarde dat hij alle relevante (medische) informatie binnen het (topsport) medisch begeleidingsteam⁶ kan bespreken. In specifieke gevallen moet de topsportarts ook (medische) informatie kunnen delen met bepaalde niet-medische derden (zoals bijvoorbeeld een coach). Medische informatie valt altijd onder het beroepsgeheim, ook wanneer die relevant is voor de sportbeoefening. Het delen van informatie met niet-medische derden kan uitsluitend met toestemming van de topsporter. Deze toestemming dient voorafgaand aan het delen expliciet en in absolute vrijheid⁷ te zijn gegeven⁸. De topsporter kan de gegeven toestemming ook altijd herroepen⁹.
4. Als de situatie zich voordoet dat de topsportarts vanwege het ontbreken van toestemming van de topsporter informatie niet mag delen, dan behoeft de topsportarts daarover geen enkele verantwoording af te leggen richting de sportorganisatie en/of andere derden.
5. De topsportarts doet geen uitspraken over de gezondheidstoestand van de topsporter in de media, tenzij de topsporter hiervoor in dat specifieke geval expliciet toestemming heeft gegeven.
6. Als er berichtgeving omtrent een medische situatie van een topsporter extern wordt gecommuniceerd, zal de topsportarts zich inspannen en er bij de sportorganisatie op aandringen dat altijd vooraf inhoudelijke afstemming met de topsportarts en de topsporter plaatsvindt.

6 De samenstelling van het (topsport) medisch begeleidingsteam is sport-specifiek en zal daarom van geval tot geval verschillen.

7 Het moet gaan om een werkelijke keuze voor de topsporter. Toestemming wordt geacht niet vrij te zijn gegeven als de topsporter zijn of haar toestemming niet zonder nadelige gevolgen kan weigeren of intrekken. Uiteraard bestaat het risico dat een topsporter zich niet vrij voelt om het geven van toestemming te weigeren. De sportorganisatie en/of de topsportarts zullen daarom moeten borgen dat er geen enkele consequentie is voor de topsporter als hij het geven van toestemming weigert. Daarnaast zal/zullen de sportorganisatie en/of de topsportarts de topsporter voldoende moeten inlichten over de eventuele gevolgen van toestemming.

8 Toestemming van een topsporter dient vrij, specifiek, geïnformeerd en ondubbelzinnig te zijn. Dit houdt in dat de toestemming van een topsporter om bepaalde informatie te delen voldoende concreet dient te zijn en het zal voor de topsporter duidelijk moeten zijn wat het doel is van de gegevensverstrekking en wat de mogelijke consequenties hiervan zijn. Zo zal er bijvoorbeeld expliciet moeten worden opgenomen welke informatie met welke specifieke personen mag worden gedeeld, wat het doel hiervan is en gedurende welke periode toestemming wordt gegeven.

9 Het intrekken van de toestemming laat de rechtmatigheid van de verwerking op basis van toestemming vóór de intrekking daarvan, onverlet. Voordat een topsporter zijn toestemming geeft, wordt hij daarvan in kennis gesteld.

7. Onder geen enkele omstandigheid zal de topsportarts verboden middelen¹⁰ voorschrijven, toedienen en/of op andere wijze behulpzaam zijn bij het begaan of verheimelijken van een dopingovertreding, tenzij er een acute medische indicatie bestaat of 2) sprake is van een geldige TUE¹¹ of 3) redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een TUE kan worden verstrekt. Richtlijn 8 dient ook in geval van een TUE onverminderd te worden toegepast. De topsportarts kan er in uitzonderlijke omstandigheden voor kiezen dopinggebruik te melden bij de Dopingautoriteit. Bij een vermoeden van dopinggebruik zal de topsportarts de topsporter het gebruik van verboden middelen ernstig, krachtig en gemotiveerd ontraden. Bij aan hem gebleken dopinggebruik kan de topsportarts ervoor kiezen de behandelrelatie met de topsporter te beëindigen.
8. De topsportarts schrijft uitsluitend medicatie voor aan een topsporter als hier een medische indicatie voor bestaat.
9. De topsportarts werkt onder alle omstandigheden mee aan dopingcontroles voor topsporters als hij in zijn beroepsuitoefening hierbij is betrokken.
10. De topsportarts kan een collega-vakgenoot raadplegen met het oog op de behandeling van de topsporter. De topsportarts mag dan uitsluitend informatie delen die noodzakelijk is voor het consulteren van de collega-vakgenoot. Er zal dan sprake zijn van een gedeeld beroepsgeheim.

10 Dat wil zeggen: alle verboden stoffen en methoden die op de dopinglijst staan. De dopinglijst is de door het Wereld Anti Doping Agentschap (WADA) als de Prohibited List International Standard vastgestelde lijst met verboden stoffen en verboden methoden. Deze dopinglijst wordt periodiek herzien en gewijzigd.

11 Therapeutic Use Exemption (TUE), zijnde een medische dispensatie om een bepaald middel op de dopinglijst te mogen gebruiken.

Richtlijnen met toelichting

Richtlijn 1

De topsportarts laat de gezondheid van de aan zijn zorg toevertrouwde topsporter altijd prevaleren boven de belangen van derden en neemt volledig onafhankelijk zijn medische besluiten.

Toelichting: de topsportarts dient een autoriteit te zijn die volstrekt onafhankelijk handelt, zelfs in dienst of in opdracht van een sportorganisatie. (Dit betreft een bevestiging van de bestaande VSG-Richtlijn 2).

Richtlijn 2

De topsportarts ontvangt voor zijn werkzaamheden uitsluitend een financiële beloning voor zover deze in evenredige verhouding staat tot de door hem geleverde inspanningen.

Toelichting: onzuivere financiële prikkels – zoals winstpremies, prijzengelden en kampioenschapbonussen – zijn niet toegestaan en dienen te worden vermeden. Er mag geen extra of aanvullende financiële prikkel ontstaan, teneinde de objectiviteit en onafhankelijkheid van de topsportarts te kunnen waarborgen waardoor het delen in premieregelingen onacceptabel is. (Dit betreft een bevestiging van VSG-Richtlijn 4).

Richtlijn 3

Voor de topsportarts is het een absolute voorwaarde dat hij alle relevante (medische) informatie binnen het (topsport) medisch begeleidingsteam kan bespreken. In specifieke gevallen moet de topsportarts ook (medische) informatie kunnen delen met bepaalde niet-medische derden (zoals bijvoorbeeld een coach). Medische informatie valt altijd onder het beroepsgeheim, ook wanneer die relevant is voor de sportbeoefening. Het delen van informatie met niet-medische derden kan uitsluitend met toestemming van de topsporter. Deze toestemming dient voorafgaand aan het delen expliciet en in absolute vrijheid te zijn gegeven. De topsporter kan de gegeven toestemming ook altijd herroepen.

Toelichting: delen van informatie: deze Richtlijn bestaat in feite uit twee onderdelen: 1) het delen van medische informatie binnen het (topsport) medisch begeleidingsteam en 2) het delen van sportmedische informatie met niet-medische derden uit het begeleidingsteam.

1) Allereerst is van belang dat de topsportarts op grond van artikel 7:457 lid 2 BW noodzakelijke (medische) informatie zonder toestemming van de topsporter mag delen met andere personen (zoals hulpverleners of een doktersassistent) die reeds betrokken zijn bij de uitvoering van de behandelingsovereenkomst. Daaronder vallen de leden van behandelteams zoals bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, een fysiotherapeut, diëtist en/of radioloog. De topsportarts verstrekt in dat geval alleen die informatie die noodzakelijk is voor het functioneren van de hulpverleners. Toestemming is in deze situatie dus overbodig. Als de topsporter bezwaar heeft tegen het delen van zijn gegevens met medebehandelaars, mag de topsportarts deze informatie niet uitwisselen met medebehandelaars, tenzij de zorgverlening daardoor in gevaar komt.

Voor gebruik van medische informatie voor andere doelen dan behandeling, is afzonderlijke en expliciete toestemming nodig. Ook als méér informatie wordt gedeeld dan uitsluitend die informatie die noodzakelijk is

voor de uitvoering van de behandeling, dient de topsporter hiervoor toestemming te geven.

De samenstelling van het (topsport) medisch begeleidingsteam is sport-specifiek en zal daarom van geval tot geval verschillen. De topsporter moet weten wie onderdeel uitmaken van dit team. Het uitgangspunt is dat het (topsport) medisch begeleidingsteam over de medische informatie van de topsporter kan beschikken, zodat alle informatie die relevant is voor de sportuitoefening binnen dit team kan worden gedeeld. Voor zover deze medische informatie verder strekt dan noodzakelijk voor de uitvoering van de behandeling van de topsporter, dient de topsporter voor dat meerdere expliciet toestemming te geven.

2) Daarnaast kan het in bepaalde situaties wenselijk zijn dat een topsportarts informatie deelt met een niet-medische derde uit het begeleidingsteam. Dit is uitsluitend mogelijk met toestemming van de topsporter. Om de topsportarts in deze situatie zekerheid te geven dient vooraf¹² te worden gereguleerd of sportmedische informatie kan worden gedeeld met expliciet genoemde derden, uitsluitend voor zover relevant voor de deelname aan sportbeoefening. Deze groep van derden als bedoeld in VSG-Richtlijn 8 moet evenwel nadrukkelijk worden beperkt en bij de topsporter bekend zijn. Uitgangspunt dient te zijn dat de noodzakelijke gegevens met toestemming uitsluitend met de bondscoach of hoofdtrainer worden gedeeld, maar dat de kring van derden niet bestaat uit bijvoorbeeld directieleden, bestuurders en overige leden van de technische staf.

Teneinde de topsporter te beschermen tegen het ongewenst delen van medische gegevens dient met de topsporter te worden afgestemd welke medische informatie mag worden gedeeld en met wie. Dit kan worden afgestemd per geval, maar om dit in de praktijk werkbaar te laten zijn kan ook schriftelijk en op voorhand worden overeengekomen welke informatie met wie mag worden gedeeld. Vooraf moet dan op schrift worden gesteld en voor de topsporter en voor de topsportarts volstrekt duidelijk zijn:

- wie tot het (topsport) medisch begeleidingsteam behoren;
- wie de betreffende niet-medische derde(n) in het begeleidingsteam is/zijn, zoals de coach of trainer etc.;
- welke specifieke informatie binnen het (topsport) medisch begeleidingsteam en met de betreffende niet-medische derde(n) mag worden gedeeld.

De topsporter is volledig vrij om geen toestemming te geven aan de topsportarts om informatie te delen. De topsporter kan de gegeven toestemming ook altijd herroepen. In specifieke gevallen zal de topsportarts, indien mogelijk (hetgeen afhankelijk is van de specifieke medische situatie), de topsporter daar op wijzen.

Het delen van medische informatie geschiedt onder nadrukkelijke verantwoordelijkheid van de topsportarts en uitsluitend voor zover het relevant is voor de sportbeoefening/noodzakelijk voor de uitvoering van de behandelingsovereenkomst. Ook met toestemming zal de topsportarts een afweging moeten maken of en zo ja,

¹² Toestemming dient bij voorkeur en indien mogelijk schriftelijk te worden gegeven, maar dit is niet noodzakelijk. Als achteraf discussie ontstaat over of er al dan niet toestemming was, dient een topsportarts echter wel te kunnen bewijzen dat deze toestemming er was.

welke informatie wordt gedeeld. De topsportarts blijft qua beroepsgeheim verantwoordelijk. Het is daarom van belang dat de sportorganisatie in haar overeenkomsten met leden van het (topsport) medisch begeleidingsteam en overeenkomsten met niet-medische derden voldoende waarborgen opneemt om het lekken van vertrouwelijke informatie te voorkomen. Er dient daarom in elk geval door de personen zonder een wettelijk beroepsgeheim een geheimhoudingsverklaring te worden getekend. De topsportarts ziet erop toe dat dit gebeurt.

N.B. 1 In relatie tot multisport-evenementen, waaronder Olympische Spelen en Paralympische Spelen, geldt dat strikt noodzakelijke medische informatie uitsluitend met de chef de mission kan worden gedeeld, na overleg met de topsporter.

N.B. 2 Uiteraard blijft VSG-Richtlijn 1 altijd gelden: de topsportarts laat de gezondheid van de aan zijn zorg toevertrouwde topsporter altijd prevaleren.

N.B. 3 Er zijn uitzonderingen waarin de topsportarts zelfs zonder toestemming informatie kan delen: als een persoon (hulpverlener) die rechtstreeks bij de behandeling betrokken is deze informatie nodig heeft, als er een wettelijk voorschrift geldt (bijvoorbeeld de melding van bepaalde infectieziekten), voor het gebruik van wetenschappelijk onderzoek (onder bepaalde voorwaarden), als sprake is van een van een zwaarwegend belang of als sprake is van een conflict van plichten. Van een conflict van plichten kan bijvoorbeeld sprake zijn als er gezondheidsrisico's voor derden bestaan of bij een acute medische noodsituatie. Zie ook VSG-Richtlijn 8 en VSG-Richtlijn 10.

Richtlijn 4

Als de situatie zich voordoet dat de topsportarts vanwege het ontbreken van toestemming van de topsporter informatie niet mag delen, dan behoeft de topsportarts daarover geen enkele verantwoording af te leggen richting de sportorganisatie en/of andere derden.

Toelichting: het beroepsgeheim is bovenliggend. Als omtrent een medische diagnose, na overleg tussen topsportarts en topsporter, geen toestemming wordt verleend of als vooraf gegeven toestemming wordt herroepen, behoeft de topsportarts daarover, jegens derden, geen enkele verantwoording af te leggen. De sportorganisatie waarbinnen de topsportarts functioneert heeft er voor in te staan dat dit beroepsgeheim volkomen wordt geaccepteerd, zonder afbreuk te doen aan (werk)verhoudingen. Via deze Richtlijn komt de onafhankelijkheid van de topsportarts volledig tot zijn recht. In dit verband gelden ook hier de uitzonderingen zoals beschreven bij de toelichting van Richtlijn 3.

In de praktijk zal er echter altijd enige communicatie zijn tussen de topsportarts en de verantwoordelijk (bonds) coach of (hoofd)trainer. Hier komt de samenwerking tussen de topsportarts en zijn topsportomgeving tot uitdrukking. De topsportarts zal samen of in overleg met de topsporter inzicht moeten geven in de situatie, zonder daarbij het beroepsgeheim te schenden. Iedere dialoog tussen de topsportarts en de (bonds)coach of (hoofd)trainer geschiedt op basis van professionele gelijkwaardigheid en respect.

Richtlijn 5

De topsportarts doet geen uitspraken over de gezondheidstoestand van de topsporter in de media, tenzij de topsporter hiervoor in dat specifieke geval expliciet toestemming heeft gegeven.

Toelichting: dit is een aanscherping van VSG-Richtlijn 7. De enige uitzondering dat de topsportarts wél mededelingen kan doen, is als door de topsporter 1) vooraf en 2) expliciet toestemming¹³ is gegeven, en dan nog indien 3) het in het belang van de topsporter is, bijvoorbeeld ter verduidelijking van een (medische) situatie en er naar het oordeel van de topsportarts geen andere belemmeringen zijn (zoals belangen van derden). Na toestemming dient afstemming plaats te vinden tussen de topsportarts en de topsporter over de inhoud van de mededeling. Het spreekt voor zich dat ook via de zogenaamde social media (o.a. Twitter, Facebook, LinkedIn, Instagram) geen informatie mag worden verspreid die verband houdt met de gezondheidstoestand en/of de identiteit van de topsporter.

De toestemming van de topsporter heft de eigen verantwoordelijkheid van de topsportarts niet op. Hij kan (moeten) menen dat de topsporter (mogelijk onder druk van buitenaf) zijn eigen belangen niet goed waarneemt of dat het algemeen belang of een concreet belang van derden daaraan in de weg staat.

Richtlijn 6

Als er berichtgeving omtrent een medische situatie van een topsporter extern wordt gecommuniceerd, zal de topsportarts zich inspannen en er bij de sportorganisatie op aandringen dat altijd vooraf inhoudelijke afstemming met de topsportarts en de topsporter plaatsvindt.

Toelichting: gelet op het mogelijke belang van mededelingen over de gezondheidstoestand voor de topsporter en de betreffende topsportarts, is een vereiste dat iedere berichtgeving vanuit de sportorganisatie met de topsportarts wordt besproken. De topsportarts dient zich daarom in te spannen en er bij de sportorganisatie op aan te dringen dat deze inhoudelijke afstemming plaatsvindt. Op deze wijze kan de topsportarts zelf de medische regie houden voor wat betreft de communicatie en daarmee tevens de positie van de topsporter (en die van zichzelf) beschermen en afbakenen. De voornoemde inspanningsverplichting van de topsportarts geldt uitsluitend mits dit redelijkerwijs van de topsportarts mag worden verwacht.

N.B. de sportorganisatie heeft een eigen verantwoordelijkheid om zorgvuldig om te gaan met het communiceren van medische informatie over een topsporter. De sportorganisatie mag uitsluitend medische informatie in berichtgeving over de topsporter communiceren met expliciete toestemming van de topsporter.

¹³ Toestemming dient bij voorkeur en indien mogelijk schriftelijk te worden gegeven, maar dit is niet noodzakelijk. Als achteraf discussie ontstaat over of er al dan niet toestemming was, dient een topsportarts echter wel te kunnen bewijzen dat deze toestemming er was.

Richtlijn 7

Onder geen enkele omstandigheid zal de topsportarts verboden middelen voorschrijven, toedienen en/of op andere wijze behulpzaam zijn bij het begaan of verheimelijken van een dopingovertreding, tenzij 1) er een acute medische indicatie bestaat of 2) sprake is van een geldige TUE of 3) redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een TUE kan worden verstrekt. Richtlijn 8 dient ook in geval van een TUE onverminderd te worden toegepast. De topsportarts kan er in uitzonderlijke omstandigheden voor kiezen dopinggebruik te melden bij de Dopingautoriteit. Bij een vermoeden van dopinggebruik zal de topsportarts de topsporter het gebruik van verboden middelen ernstig, krachtig en gemotiveerd ontraden. Bij aan hem gebleken dopinggebruik kan de topsportarts ervoor kiezen de behandelrelatie met de topsporter te beëindigen.

Toelichting: deze Richtlijn betreft een aanscherping van VSG-Richtlijn 15. Het uitgangspunt is dat een topsportarts nimmer dopinggeduide middelen voorschrijft, zelfs niet als sprake is van een medische indicatie. Een uitzondering kan een acute medische situatie zijn, bijvoorbeeld waar sprake is van acute gezondheidsrisico's, of als een TUE kan worden verkregen.

Dopinggebruik past niet bij topsport en is in strijd met de WAD-Code¹⁴, het NDR¹⁵ en daarmee met de dopingreglementen van de sportbonden. Daarbij komt dat volgens de WMA¹⁶ Declaration on Principles of Health Care For Sports Medicine het gebruik van dopingpraktijken door een topsportarts een schending is van de medische eed en de basisprincipes van de WMA verklaring van Genève. Hieruit volgt dat de gezondheid van de patiënt altijd de eerste overweging van de topsportarts zal zijn. Óók is doping volgens de WMA een bedreiging voor de gezondheid van sporters en conflicteert doping met de principes van medische ethiek. Verder dient de topsportarts zich te verzetten en te weigeren zodanige middelen of methodes te gebruiken die niet in overeenstemming zijn met de medische ethiek en/of die de atleet kunnen schaden. Niet valt uit te sluiten dat een topsportarts in dit verband ook tuchtrechtelijk verwijtbaar handelt.

De topsportarts zal zich onder alle omstandigheden conformeren aan de geldende dopingregels van de betreffende (top)sportbond, de internationale sportbond en/of WADA, met inachtneming van het geldende beroepsgeheim en de mogelijk daaraan gestelde beperkingen. De WAD-Code en het NDR (kunnen) gelden voor de in Nederland werkende topsportartsen. Het beroepsgeheim is echter bovenliggend. Anders gezegd, bij het medisch tuchtcollege zal een topsportarts zich niet kunnen verschuilen achter de WAD-Code als hij zijn beroepsgeheim zou schenden en daar ter verantwoording wordt geroepen.^{17 18}

14 De actuele door WADA vastgestelde World Anti-Doping Code.

15 Nationaal Dopingreglement.

16 World Medical Association.

17 Indien de topsportarts in een conflictsituatie terecht komt door zijn beroepsgeheim enerzijds en de dopingregels (WAD-Code, NDR) anderzijds, zal de topsportarts op basis van de Richtlijnen zelf een afweging moeten maken teneinde te bepalen hoe hij hiermee omgaat. Los van de Richtlijnen dient voor deze situatie een oplossing te worden gezocht. De Dopingautoriteit houdt zich hiermee bezig.

18 Voor zover bekend zijn er geen medische tuchtzaken geweest waarin dit aan de orde was. Een melding van dopinggebruik door de topsportarts levert een schending van het medisch beroepsgeheim op. Als sprake is van een botsing tussen het medisch beroepsgeheim en de principes en/of verplichtingen op grond van de WAD-Code, betekent dit op basis van de huidige stand van zaken niet dat de topsportarts bij het medisch tuchtcollege vrijuit zal gaan als hij zich op de principes en/of verplichtingen op grond van de WAD-Code beroept.

Indien de topsportarts overtuigd is van dopinggebruik door de topsporter kan de topsportarts besluiten om hier melding van te doen bij de Dopingautoriteit. De topsportarts dient zelf te beoordelen of er omstandigheden zijn die een melding rechtvaardigen. Melding zal alleen gerechtvaardigd zijn als een andere verplichting van de topsportarts een zwaardere plicht op hem legt dan voortvloeit uit zijn beroepsgeheim (zoals een conflict van plichten). De topsportarts zal zijn overwegingen om al dan niet melding te doen van dopinggebruik goed voor zichzelf moeten documenteren. Als er geen gerechtvaardigde grondslag is om dopinggebruik te melden, schendt de topsportarts zijn medisch beroepsgeheim. Bij het melden van dopinggebruik loopt de topsportarts het risico dat de topsporter een klacht tegen hem indient. Als er geen gerechtvaardigde grondslag is om dopinggebruik te melden, handelt de topsportarts feitelijk tuchtrechtelijk verwijtbaar.

Bij herleidbaar dopinggebruik kan de topsportarts ervoor kiezen de behandelrelatie te beëindigen, mits de gezondheid van de topsporter niet in het geding is en overdracht aan een andere arts mogelijk is (de zorgplicht van de topsportarts vervalt pas als de zorg daadwerkelijk is overgedragen aan een andere arts). Dopinggebruik kan een gewichtige reden zijn om de behandelingsovereenkomst op te zeggen. Dopinggebruik kan immers tot verlies van de vertrouwensband tussen de topsportarts en de topsporter leiden. Los van de vertrouwensband zou een topsportarts geen patiënten moeten willen behandelen die doping gebruiken. De topsportarts zal echter ook rekening moeten houden met de gerechtvaardigde belangen van de topsporter en de zorgvuldigheid in acht moeten nemen die in de gegeven omstandigheden van de topsportarts mag worden verwacht.

Tot slot dient er bij deze Richtlijn een onderscheid te worden gemaakt tussen 'herleidbaar' dopinggebruik, zoals aanwezigheid van een verboden stof of een bekentenis van de topsporter en dopingovertredingen waarbij sprake is van een vermoeden dat gebaseerd is op het biologisch paspoort¹⁹. In dat tweede geval dient de topsportarts zeer terughoudend te zijn, omdat sprake is van interpretatie.

N.B. Formeel is het aan de Dopingautoriteit (of iedere andere Anti-doping organisatie) om vast te stellen dat sprake is van een dopingzaak.

Richtlijn 8

De topsportarts schrijft uitsluitend medicatie voor aan een topsporter als hier een medische indicatie voor bestaat.

Toelichting: het voorschrijven en/of toedienen van medicatie zonder medische indicatie is onder geen omstandigheid toegestaan. Dit geldt voor alle medicatie, dus ook als het medicijn niet op de dopinglijst staat. De topsportarts werkt volgens de voor hem geldende medische richtlijnen. Het primaire aandachtspunt van de topsportarts bij het sportmedisch handelen is altijd de gezondheid van de topsporter, ook als hij door de topsporter en/of begeleider van de topsporter wordt geconsulteerd over (de medische aspecten van) sport- en/of prestatieverbetering.²⁰

¹⁹ Ook wel bekend als "biomedisch paspoort" en "bloedpaspoort".

²⁰ De directe aanleidingen voor deze Richtlijn was de berichtgeving omtrent het gebruik van het middel Thyrox en astmamedicatie zonder medische noodzaak door schaatsters.

Richtlijn 9

De topsportarts werkt onder alle omstandigheden mee aan dopingcontroles voor topsporters als hij in zijn beroepsuitoefening hierbij is betrokken.

Toelichting: dit betreft een aanpassing van VSG-Richtlijn 16. De in deze richtlijn genoemde escape, te weten voor zover andere uit de gedragsregels en richtlijnen voortvloeiende plichten zich daartegen niet verzetten, is verwijderd. De enige uitzondering kan zijn dat de topsporter een zwaarwegende (medische) reden heeft, en daardoor niet kan meewerken aan de dopingcontrole. Dit volgt uit het NDR en de WAD-Code. Reglementair zijn er geen andere uitzonderingen mogelijk of bekend.

Richtlijn 10

De topsportarts kan een collega-vakgenoot raadplegen met het oog op de behandeling van de topsporter. De topsportarts mag dan uitsluitend informatie delen die noodzakelijk is voor het consulteren van de collega-vakgenoot. Er zal dan sprake zijn van een gedeeld beroepsgeheim.

Toelichting: het medisch beroepsgeheim geldt niet tussen hulpverleners die rechtstreeks bij de behandeling van de topsporter betrokken zijn. In dat geval mogen uitsluitend gegevens worden gedeeld die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de behandelingsovereenkomst. Een collega-vakgenoot die wordt geconsulteerd door de topsportarts, wordt beschouwd als een rechtstreeks betrokken hulpverlener. Indien de topsportarts uitsluitend informatie deelt die noodzakelijk is voor het consulteren van een collega-vakgenoot, schendt hij zijn medisch beroepsgeheim niet. De topsportarts heeft dan ook geen toestemming nodig van de topsporter. Het ligt wel voor de hand dat de topsportarts de topsporter informeert dat hij een collega-vakgenoot zal raadplegen. Als het niet noodzakelijk is om de identiteit van de sporter te delen, doet de topsportarts dit ook niet.

De praktijk leert dat bij multisport-evenementen, zoals bij Olympische Spelen, medische situaties worden besproken binnen het medisch begeleidingsteam. De chefarts/hoofdarts en de topsportarts staan er voor in dat uitsluitend die informatie wordt besproken/gedeeld die noodzakelijk is voor het functioneren van de personen (hulpverleners) die rechtstreeks bij de behandeling van een topsporter betrokken zijn²¹ en/of uitsluitend informatie wordt besproken/gedeeld voor zover de topsporter hiervoor toestemming heeft gegeven.

21 Dergelijke informatie dient dan ook uitsluitend met de betreffende hulpverleners te worden besproken en niet in groepsverband (binnen de gehele medische staf waaronder ook stafleden zijn die geen enkele relatie hebben met de topsporter).

Zoals in het woord vooraf is vermeld, zijn deze Richtlijnen een initiatief van NOC*NSF. De Richtlijnen zijn bedoeld om te gelden voor alle artsen, werkzaam binnen de topsport. Dit zijn sportartsen die lid zijn van VSG, maar ook andere artsen die geen lid zijn van VSG. Acceptatie van de Richtlijnen door VSG en KNMG is derhalve niet alleen wenselijk, maar ook essentieel.

Via NOC*NSF zullen alle aangesloten (topsport)bonden worden begeleid in het traject van acceptatie en implementatie van de Richtlijnen waarbij de volgende aspecten worden betrokken zodat via sportbonden doorwerking van de richtlijnen kan plaatsvinden:

- het is essentieel dat de Richtlijnen zo breed mogelijk worden gedragen. Richtlijnen dienen daarom door alle betrokkenen te worden erkend en te worden geaccepteerd. Het is noodzakelijk dat sportorganisaties naar de Richtlijnen verwijzen in contracten met trainers, hulpverleners en topsporters en de Richtlijnen als bijlage bij deze contracten voegen
- arbeidsovereenkomsten, selectieovereenkomsten en licentieovereenkomsten tussen sportorganisaties en topsporters dienen (waar mogelijk) in overeenstemming te worden gebracht met de Richtlijnen.
- toestemming van een topsporter om informatie te delen dient aan bepaalde eisen te voldoen (zie Richtlijn 3). Teneinde recht te doen aan de positie van de topsportarts én de topsporter zijn formats ontwikkeld voor het geven van toestemming en geheimhouding voor niet-medische derden.

De medische staf van NOC*NSF ziet er op toe dat de Richtlijnen structureel (tweejaarlijks) worden getoetst.

Het behoeft nadere uitwerking om de Richtlijnen volledig binnen 'de topsport' te implementeren. In dat kader dient te worden nagedacht over hoe moet worden omgegaan met topsportartsen die weigeren de Richtlijnen te accepteren of in strijd handelen met de Richtlijnen.

Namens de Werkgroep Richtlijnen

Bestaande uit de volgende personen:

- dr. C.R. van den Hoogenband, chefarts TeamNL, medische staf NOC*NSF, High Performance Team NOC*NSF
- drs. P.A. Verstappen, chefarts TeamNL Tokyo2020, medische staf van NOC*NSF, High Performance Team NOC*NSF, medisch manager Team Jumbo-Visma
- drs. E.A.L. van Dorssen, De Sportartsen Groep, sportarts KNZB en het CTO zwemmen programma in Amsterdam
- drs. S. Goedegebuure, De Sportartsen Groep, sportarts Team Distance Runners en Squash Bond Nederland, medisch coördinator CTO Amsterdam
- dr. M. Moen, Bergman Clinics, medische staf van NOC*NSF, de Olympische en Paralympische organisatie, High Performance Team NOC*NSF
- drs. P.C.J. Vergouwen, Afdeling Topsportgeneeskunde ZGV Gelderse Vallei en CTO Papendal
- drs. W.J.F. van Zoest, Orthopedisch Chirurg St. Anna ziekenhuis/TopSupport, medisch manager TopSupport, medisch manager/clubarts PSV
- mr. M.I. van Dijk, advocaat CMS

Bijgestaan door:

- M. ten Barge, MSc (NOC*NSF)
- mr. A. van de Beek (advocaat CMS)
- E. van Kernebeek, MSc (NOC*NSF)
- E. van de Peppel, MSc (BMC)
- G. Op het Veld, MSc (NOC*NSF)

© CMS Derks Star Busmann N.V., mr. M.I. van Dijk, 2019

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze Richtlijnen mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige ander manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van CMS Derks Star Busmann.

Hoewel aan de totstandkoming van deze Richtlijnen de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en CMS Derks Star Busmann geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

